

УДК 821.161.1-3Кож.81'373.21

doi: <http://dx.doi.org/10.30970/vpl.2019.71.10339>

ВЛАСНІ НАЗВИ НА ПОЗНАЧЕННЯ УКРАЇНИ У РОМАНАХ В. КОЖЕЛЯНКА “ДЕФІЛЯДНОГО” ЦИКЛУ

Марта Максимюк

*ВДНЗ “Буковинський державний медичний університет”,
кафедра суспільних наук та українознавства,
58002, м. Чернівці, Театральна пл., 2,
phone: 0660126798,
e-mail: maksymjuk@ukr.net*

Розглянуто використання власних назв на позначення України у романах В. Кожелянка “дефілядного” циклу, проаналізовано функціонально-стилістичне навантаження топонімів у романах письменника.

Ключові слова: топонім, онімний простір, функції власних назв, “альтернативна історія”.

Постановка проблеми. Літературна ономастика має сьогодні значні здобутки теоретичного та прикладного характеру. Проте онімія сучасної української постмодерністської літератури (і особливо прози) усе ще мало досліджена, ономасторчість чималої кількості авторів посттоталітарного періоду або взагалі перебуває поза увагою дослідників літературно-художньої ономастики, або розглянута принагідно чи фрагментарно і не стала об’єктом комплексного аналізу. Зокрема, це стосується й творчості визначного українського письменника Василя Кожелянка, романи якого належать до кращих зразків сучасної української постмодерністської прози, а специфіка використання В. Кожелянком пропріальної лексики, на нашу думку, репрезентує особливості вживання онімії в українській постмодерністській прозі загалом і насамперед у жанрі “альтернативна історія”. Тому комплексний функціонально-стилістичний аналіз ономастикону його романів сприятиме глибшому розумінню особливостей ономасторчості як у сучасній українській постмодерністській прозі, так і в новітній літературі загалом. Саме це й зумовлює **актуальність** роботи. **Метою дослідження** є проведення комплексного функціонально-стилістичного аналізу літературної онімії в сучасній українській постмодерністській прозі, виявлення лінгвальних особливостей топонімів як особливого структурно-функціонального компонента мови творів письменника, визначення типологічних рис у функціонуванні онімів у постмодерністському тексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Упродовж останніх десятиліть у дисертаційних дослідженнях українські ономасти проаналізували особові імена в романах П. Загребельного, І. Ле, П. Панча (Т. Гриценко), Г. Тютюнника й В. Земляка (А. Соколова), Ю. Яновського (Г. Шотова-Ніколенко), досліджено ономастикон художніх творів М. Хвильового (О. Усова), прозових творів В. Винниченка (Г. Лукаш), функції антропонімів у сучасному українському сатиричному романі (Л. Кричун), антропонімію прозових творів В. Дрозда (Л. Шестопадова), П. Куліша

(О. Климчук), увагу науковців привертала літературно-художня антропонімія української драматургії XIX–XX ст. (Н. Попович), особові імена в драматичних творах Лесі Українки (Т. Крупеньова), різножанрових творах Л. Костенко (М. Мельник), поетичному ономастиконі творів Я. Славутича (Л. Селіверстова), власні назви в українській поезії другої половини XX ст. (І. Хлисту), сучасна українська літературно-художня зоонімія (Я. Шебештян), традиції та новаторство української літературно-художньої антропонімії посттоталітарної доби (А. Вегеш) та ін. Отже, літературна ономастика має сьогодні значні здобутки теоретичного та прикладного характеру.

Вклад основного матеріалу. Топоніми в художньому творі нерозривно пов'язані з іншими класами власних назв, і всі разом вони становлять онімний простір художнього твору, в якому назви географічних об'єктів займають значне місце. Цей розряд онімів, як вважає переважна більшість дослідників, підпорядковується загальним законам художності контексту, є експресивним, стилістично навантаженим і “вимальовує” просторову домінанту художнього тексту.

Вивчення реальної топонімії започатковане давно. Цей сектор національного онімного простору є об'єктом ономастичних студій не одного покоління дослідників. Топонімія ж художнього тексту не так давно потрапила в поле зору наукових зацікавлень, зрештою, як і ономастика художнього твору взагалі. Топонімам, їх функціям у художньому творі в останнє десятиліття все більше уваги приділяють дослідники онімії художнього тексту. Зокрема, Ю. Карпенко виділив за функціональним навантаженням топоніми “переднього” і топоніми “заднього” плану. Подібний поділ пропонує і Г. Лукаш: “Поетичні топоніми як засоби реалізації мистецького задуму створюють своє семантичне поле по відношенню до системи дійових осіб. Вони або безпосередньо стосуються життя героя, вказують на координати його місцеперебування, або служать орієнтирами у світлі існування другорядних осіб” [1: 8].

Російська дослідниця О. Фоянкова зауважує, що “географічні назви виконують особливо важливу роль у тексті: служать композиційно-мовленнєвим засобом створення документальності оповіді в авторській мові, по-різному розкриваючи образ автора-оповідача; пов'язані з розвитком сюжету й мікротем тексту; трапляються і в мові персонажів, виконуючи різноманітні функції” [2: 83–84]. Окрім того, дослідниця вважає, що “з погляду синтагматики й ролі в мовній композиції макротексту, всі топоніми поділяють на три нерівні групи. Першу групу становлять топоніми, пов'язані з розвитком сюжету, долею головного героя, ... історією його зовнішнього й внутрішнього життя” [2: 84]. Очевидно, ця група, виділена російською дослідницею, співвідносна з топонімами “переднього плану” Ю. Карпенка.

У другу групу О. Фоянкова виокремила “назви далеких об'єктів, не пов'язані безпосередньо з розвитком сюжетної дії. Вони потрапляють у свідомість переважно з книг або розповідей співрозмовників”. До третьої групи, вважає ономаст, “належать назви місцевостей та міст, які не пов'язані прямо з розвитком сюжету, а характеризують біографію, місце народження... епізодичних дійових осіб або визначають місце дії в певних епізодах. Остеронь цього поділу залишаються частовживані топоніми, які відіграють зв'язувальну, наскрізну роль у макротексті” [2: 84]. Топоніми, віднесені дослідницею до 2 і 3 груп, за Ю. Карпенком, – це топоніми “заднього плану”.

Цілком очевидно, що топоніми “переднього плану” є більш частовживані, ніж топоніми “заднього плану”, оскільки співвідносяться з найменуваннями персонажів. Топоніми в тексті роману необхідно розглядати у контексті, як складник єдиного цілого – онімного простору роману. Без контексту топонім не мав би жодних додаткових конотацій і виконував би насамперед функцію локалізації дії. Лексичне оточення здатне актуалізувати різноманітні потенційні семи, що є в топоніма, підсилити його експресивність й емоційну виразність.

У тексті роману В. Кожелянка “Дефіляда в Москві” найважливішою географічною назвою, яка насамперед стосується життя головного героя (Дмитра Левицького), є макротопонім *Україна*.

Макротопонім – власна назва великого фізико-географічного об’єкта, що має широку сферу вживання, загальновідомий [3: 69]. Макротопонім *Україна* – один із найбільш функціонально навантажених у тексті роману. Цей онім вжитий у творі 100 разів. Фіксуємо ще 13 різних найменувань для називання того ж денотата. Різні варіанти власних назв для номінації України використав В. Кожелянко для опосередкованої характеристики персонажів, які вживають певний варіант власної назви. Топонім *Україна* нейтральний, виконує номінативну, ідентифікаційну функцію, але разом з тим *Україна* для В. Кожелянка (і його героя Дмитра Левицького) – найбільша цінність. Головний герой завжди думає про Україну, тому топонім *Україна* є не просто назвою держави, а виступає символом високих прагнень головного героя (для якого Україна – понад усе), свідчить про вірне служіння Дмитра Левицького Вітчизні, Україні. З виявлених нами номінацій 3 мають у своєму складі лексему *Україна*. Це такі складні утворення: *Радянська Україна*, *Ненька-Україна*, *Велика Україна*. У макротопонімі *Радянська Україна* компонент *Радянська* виконує роль хронотопічного маркера, тобто вказує на час, коли Україна могла так називатись і наголошує, що Україна була у складі Радянського Союзу. Отож, цей макротопонім виконує хронотопічну функцію.

Власні назви *Велика Україна* і *Ненька-Україна* мають піднесено-патріотичний характер. Означення *велика* (*Велика Україна*) тут використано насамперед у значенні *могутня*. Цей онім використано в листівці-зверненні братства “Онуки Святослава” до чернівчан напередодні приїзду в місто А. Гітлера: “*Ми разом здобудемо Велику Україну від Атлантики до Уралу*” [4: 75]. У цій же листівці згаданий денотат названий *Велика Українська Імперія*, вона “*має панувати на усіх євразійських просторах від Атлантики до Уралу*” [4: 75]. *Імперією* називає Україну В. Кожелянко й устами головного героя Дмитра Левицького: “*Настав наш час! Україна буде Імперією Трьох Морів!*” [4: 13], висловлюючи так мрії певних кіл українців, зокрема сучасних (див. “Шлях аріїв” Ю. Канигіна). Наведені топоніми виконують, окрім ідентифікаційної, інформаційно-характеристичну й емоційно-характеристичну функції.

Складник *Ненька* (у власній назві *Ненька-Україна*), як і топонім *Ненька* (у значенні *Україна*), терціально, запозичений з фольклору/художніх творів українських письменників, адже саме там часто трапляється звертання до України як до матері. Наприклад:

*Ой у лузі червона калина похилилася,
Чогось наша Ненька-Україна зажурилася...*

Топонім *Ненька* (*Ненька-Україна*) є експресивно-забарвленим, виконує емоційно-характеристичну функцію, передаючи ставлення персонажів, які використовують таку власну назву, до денотата.

У складі 5-ти топонімів на позначення України фіксуємо також компонент *Українська* (*Українська Держава*, *Українська Батьківщина*, *Українська Вітчизна*, *УСРСР*, *Велика Українська Імперія*). Оними *Українська Батьківщина* і *Українська Вітчизна* – синоніми, автор вжив обидва варіанти для урізноманітнення тексту, уникнення тавтології. Компонент *Українська* додатково увиразнює етнічну належність Батьківщини, топоніми з цим компонентом виконують у тексті роману, окрім ідентифікаційної, інформаційно-характеристичну функцію, є національно значущими. Вживання синоніма *Вітчизна* сприяє посиленню урочистості, піднесеності (аналізовану власну назву вжито у “творі учня...” (розділ роману), отож, цей топонім виконує також емоційно-характеристичну функцію.

У топонімі *Українська Держава* онімизований апелятив *держава* є маркером патріотизму персонажів, які так називають Україну.

Абревіатура *УСРСР* “розшифровується” як *Українська Советська Соціалістична Республіка*. Як відомо, до 90-х років ХХ ст. Україну називали УРСР (*Українська Радянська Соціалістична Республіка*). В абревіатурі, використаній В. Кожелянком, компонент *Радянська* змінено на *Советська*, що відображає як мовлення українців Західної України та зокрема Буковини, які цей компонент певний час не перекладали, бо, як відомо, зросійшеними, радянізованими були пізніше, так і мовлення дисидентів “радянської доби”, які свідомо не перекладали “советській”, тим підкреслюючи чужинську, загарбницьку суть “радянського режиму”. Онім *УСРСР* вживає Теофіл Левицький у розмові із сином: “...Україну ми вже зібрали, а якби переміг Сталін, то ще не відомо, як би усе повернулось.

– Але ж уже була *УСРСР*” [4: 15].

Цікаві власні назви для номінації України використано в ХІХ розділі “Дмитрова ніч”. Цей розділ – розповідь про офіцерську вечірку перед дефілядою на Красній площі Москви. На запитання сотника Бриля: “... що буде через п'ятдесят років?” “*посипались найфантастичніші футурологічні прожекти*” [4: 127] щодо майбутнього України. Тут ми фіксуємо використання низки онімів для називання України; це, зокрема, такі: *СШУ* – ця власна назва утворена за аналогією до реального оніма США: *СШУ* – *Сполучені Штати України*. За текстом роману, така держава буде утворена на північноамериканському континенті: “*Українці на північноамериканському континенті проголосять СШУ – Сполучені Штати України!*” [4: 127] (алюзія на потужну українську діаспору там); *Українське Царство* – пародійне утворення на кшталт оніма *Московське Царство*: “*Відбудеться Переяславська Рада, на якій росіяни попросять прийняти їх до складу Українського Царства!*” [4: 127]; онім *Київська Русь* – як відновлення назви держави, що була на території України: “*Україна не буде Царством, вона буде каганатом під назвою Київська Русь*” [4: 127]; згадувана вже нами власна назва *Імперія Трьох Морів*: “*Україна називатиметься Імперія Трьох Морів – Чорного, Балтійського та Каспійського*” [4: 127]. Ці оніми (за винятком власної назви *Київська Русь*), авторські новотвори-оказіоналізми, передають бачення персонажами роману В. Кожелянка подальшої долі України; для них Україна в майбутньому – безумовно самостійна держава, вони лише по-різному уявляють її устрій, що знайшло відображення у використанні різних власних назв на позначення України.

Ще один онім для називання *України* вжитий у репліці Сталіна, який звинувачує Хрущова в зраді: “*Ну, і як ти шпигував на користь своєї Хохляндії?*” [4: 55]. Власна назва *Хохляндія* утворена від прізвиська *хохол*, яким росіяни прозивають

українців. Цей онім, як і прізвисько, – глузливий, зневажливий, виконує насамперед характеристичну функцію особи, з вуст якої прозвучав.

Як бачимо, літературно-художні номінації для іменування *України* В. Кожелянко вживає в мовленні різних персонажів у різних ситуаціях, причому обраний варіант назви стає важливим елементом авторської характеристики персонажа.

Характерною рисою ономасторення в романах В. Кожелянка є використання великої кількості варіантів для позначення одного денотата. Топонімія роману “Конотоп” – не виняток.

Як і в інших романах, В. Кожелянко в “Конотопі” – україноцентрист. Він творить свою, “альтернативну Україну”, і онімія стає в цьому процесі вдячним матеріалом. *Суверенна Соборна Самостійна Україна-ненька, Українська Держава, Ненька-Славна Україна, Українська імперія, Вітчизна, Києворуська імперія, Український гетьманат, Велике Руське князівство, Козаччина, Малоросія* – усе це власні назви для номінації одного денотата – України. Створені автором оніми охоплюють широкий спектр за стилістичним забарвленням – від помпезно-претензійних (*Українська імперія, Києворуська імперія*) до патріотично-інтимних (*Україна-ненька, Ненька-Славна Україна*). Це дає можливість письменникові в кожній конкретній ситуації використати найбільш вдалий для певного контексту онім, а також передати найрізноманітніші відтінки ставлення різних персонажів до поіменованого так денотата.

Використання В. Кожелянком у “статтях” журналіста Автовізії Самійленка великої кількості власних назв для номінації України дає можливість авторові, використовуючи пропріальну лексику, творити “альтернативну історію”, яка різниться акцентами залежно від національно-політичного спрямування видання, для якого Автовізії підготував той чи інший матеріал.

Оніми, які й нині у вжитку, використано в тексті роману паралельно з тими, які позначали історичні реалії в певний історичний період. Тобто В. Кожелянко навіть на рівні онімії передає “зв’язок часів”, постійно трансформує історичні оніми в сучасні для читача кінця ХХ – початку ХХІ століть назви. Ця особливість ономастичного письма В. Кожелянка покликана, на нашу думку, донести до читача неминучість неперервності історичного розвитку як цивілізації загалом, так і такої форми організації суспільства, як держава. Детальніше про функціонально-стилістичне навантаження онімів, використаних на позначення України у романі В. Кожелянка “Конотоп” див. у статті [5].

Роман “Людинець пана Бога” найбільшою мірою україноцентричний серед романів “дефілядного” циклу. Усі події роману відбуваються в Україні. Україна в романі “Людинець пана Бога” – могутня, сильна держава. Цілком виправданим у зв’язку з цим є те, що більшість топонімів, вжитих тут В. Кожелянком, належать до української топонімії, навіть більше – запозичені з реальної топонімії, що теж служить для ефекту достовірності Кожелянкової “альтернативної історії”. Власні назви, використані письменником, “націлені саме на сучасність і виконують дуже велику роботу – розкриття й викриття її сутності. При цьому зображується сучасність має й чітку просторову локалізацію в Україні. Так чи так охоплюється й увесь світ, але він – тільки фон, периферія художнього зображення” [6: 69].

Варто відзначити, що й інші українські письменники послуговуються у своїй творчості різними онімами для іменування України, часто – онімізованими апелятивними лексемами. Зокрема, у текстах Євгена Маланюка “Україна з’являється

багаторазово, але без своєї назви. Поет продовжує її уникати, уживаючи займенники другої особи або слово Батьківщина – те й те з великої літери” [7: 134].

Як і в інших романах, найбільш частовживаним у творі “Людинець пана Бога” є топонім *Україна*. І традиційно В. Кожелянко використовує для позначення одного й того ж денотата кілька різних онімів – як відомих широкому загалу, так і створених ним. Це такі оніми: *Україна, Українська Держава, Держава, Ненька, Ненька-Україна, матінка України, Українська Імперія, Українська Імперія від Атлантики до Уралу, Держава української нації, Рутенія, Малоросія, УССР, “навук Європи – Україна”* та ін.

Найчастіше використано номінативний варіант *Україна*. Ним позначено державу як у авторській мові, так і в мовленні персонажів.

Незважаючи на те, що онім *Україна* можна класифікувати як суто номінативний, у майстра слова він стає стилістично навантаженим, що вкотре доводить загальновідому в ономастиці тезу про те, що в художньому творі немає непромовистих імен. Топонім *Україна* використано автором у різних значеннях. Насамперед, що цілком очевидно, – як назва територіально-державного утворення: “... *Кубансько-Донська республіка попроситься у склад України*” [8: 265].

Також онім *Україна* використано автором у метонімічному значенні – як назву керівництва держави: “*А для цього умовив би Україну вивести свої війська з цього краю...*” [8: 264], а також на позначення певних кіл населення цієї держави: “... *треба якось прославитись, написати щось таке, аби вся Україна про мене заговорила*” [8: 268].

Власна назва *Українська Держава* частовживана в романах В. Кожелянка: цей топонім присутній і в “Дефіляді”, і в “Конотопі”. Не став винятком і “Людинець пана Бога”. Цим онімом автор позначає денотат (державу *Україна*) у тих частинах тексту, які (начебто) повинні передавати патріотичні почуття, стурбованість оповідача щодо України, наприклад: “*Усі державні служби та інституції мають дві святині: Українська Держава та національний товаровиробник*” [8: 245] (з “Ідеологічних засад “О.С.””); і ще: “*Чому ж, – не погодився генерал, – Україна була, є і буде, як би її не називали – там, Рутенія, Малоросія, УССР, а ось Української Держави, то згідний, не було б*” [8: 337]. Так само патріотичний пафос оповідача і персонажа передає і власна назва *Держава*: “*Територія Держави прироцується...*” [8: 330].

Часто використовує В. Кожелянко на позначення України і власні назви, які, зазвичай, вживають у фольклорі – *Ненька, Ненька-Україна*. Оніми *Ненька, Ненька-Україна* використано в художніх творах з метою показати тепле, любовне, як до матері, ставлення до України. Хоча іноді те *Ненька* звучить дещо гротескно. У романі “Людинець пана Бога” онім *Ненька* часто використано поряд з власною назвою *Держава*, наприклад: “*Що вдієш – це гроші, національна валюта, сила і міць Держави, тому виховані в душі беззастережного українського патріотизму чернівчани не дуже й ремствують: чого не принесеш в офіру на вітвар Неньки?*” [8: 233]. У цьому ж фрагменті фіксуємо ще один патріотично забарвлений онім – *Вітчизна*: “*Тому мовчки, з почуттям, що виконуєш свій громадянський обов’язок перед Вітчизною, ідеши в обхід...*” [8: 233]. Наведені оніми традиційно зафіксовані в свідомості читача як такі, що передають трепетне, піднесено-патріотичне ставлення до денотата. У романі В. Кожелянка їхня надмірність, разом із контекстом, сприяє іронічному сприйняттю, тому і розділ, де вжиті ці власні назви (“Шевченківські дні у Чернівцях”), і загалом роман завдяки вдалому введенню автором власних назв у

потрібний контекст сприймається саме так, як, певно, і хотів В. Кожелянко – як іронічний, навіть дещо з нотками сарказму опис життя української богеми, політичної та владної верхівки (“еліти”), хоча конкретних імен реальних осіб автор і не називає.

Висновки. У романах В. Кожелянка “дефілядного” циклу топонімія представлена доволі широко на рівні макро- і мікротопонімії. Макротопонімія роману виконує просторово-орієнтаційну, хронотопічну, локалізаційну функцію, стає засобом опосередкованої характеристики персонажів. Мікротопонімію, яка зберігає за собою номінативну та локалізаційну функції, автор використав для того, щоб викликати в читача потрібні асоціації. Для цього В. Кожелянко вмело активує конотативний потенціал відомих загальові онімів. Отож, топонімія в романах також є одним із засобів творення постмодерного тексту, формує разом з іншими онімами сатиричне тло, допомагаючи авторові творити свою “альтернативну” історію.

Топоніми як невід’ємна частина онімного простору романів “дефілядного” циклу творять його просторову домінанту, охоплюючи майже весь світ. Однак, у всіх аналізованих романах В. Кожелянка ядром топонімії є хоронім *Україна*, для її номінації письменник використовує різні варіанти найменувань, спектр конотацій яких коливається від помпезно-претензійних до патріотично-інтимних. Більшість варіантів найменувань ужито в мовленні конкретних персонажів, частина – в авторському мовленні. У першому випадку вони стають важливим елементом характеристики персонажа, або доби, представником якої він є, у другому – нерідко виконують текстотвірну функцію.

На відміну від інших постмодерних авторів, які використовують переважно варіативність антропонімії, В. Кожелянко активно творить варіанти географічних назв і віртуозно ними оперує. Топоніми в романах В. Кожелянка переважно релевантні хронотопові твору, тому, з огляду на специфіку ономастичної номінації, є джерелом не лише географічної, але й історичної, етнографічної, соціальної інформації, важливої для творення сюжету. Насиченість тексту власними назвами є однією з рис “ономастичного почерку” письменника. Топоніми в романах В. Кожелянка репрезентують підхід письменника до творення “альтернативної історії”, є яскравими показниками специфіки його “онімного письма”, творячи разом з іншими класами власних назв онімний простір роману. Проведений аналіз доводить, що використання топонімів залежить від змісту та тематики твору, контексту, у якому вжито конкретний онім. Специфіка топонімів у художньому творі також полягає в посиленні локальної характеристики співвідношення “персонаж–місце дії”, у створенні ефекту реальності (чи ірреальності) зображуваних подій. Важливу роль у доборі та творенні В. Кожелянком онімів відіграє належність його романів до постмодерної літератури, якій, як відомо, характерні алюзійність, іронічність, гротесковість тощо.

Перспективи використання результатів дослідження. Отримані результати можна застосувати у дослідженні онімних просторів як інших авторів, так і інших жанрів української новітньої прози, а також у лексикографічній практиці, зокрема для укладання словника української літературно-художньої онімії.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лукаш Г. П. Взаємодія української та російської онімної лексики в мові творів В. К. Винниченка / Г. П. Лукаш // Літературна ономастика української та російської мов: взаємодія, взаємозв’язки : зб. наук. праць. – Київ : НМК ВО, 1992. – С. 123–128.

2. Фоянкова О. И. Имя собственное в художественном тексте : учеб. пособие / О. И. Фоянкова. – Ленинград : ЛГУ, 1990. – 104 с.
3. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. 2-е изд., перераб. и доп. – Москва : Наука, 1988. – 192 с.
4. Кожелянко В. Дефіляда. Роман, новели / В. Кожелянко. – Львів : Кальварія, 2001. – 196 с.
5. Максимюк М. Топоніми на позначення України в романі В. Кожелянко “Конотоп” / М. Максимюк // Вісник Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ : Видавництво Прикарпатського національного університету, 2011. – С. 437–441. – (Вип. XXIX – XXXI: Філологія).
6. Карпенко Ю. О. Про літературну ономастику та її функціональне навантаження / Ю. О. Карпенко // Записки з ономастики : зб. наук. праць / відп. ред. Ю. О. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2000. – Вип. 4. – С. 68–75.
7. Мельник Г. І. Топонім Україна в поезії Є. Маланюка американського періоду / Г. І. Мельник // Записки з ономастики : зб. наук. праць / відп. ред. Ю. О. Карпенко. – Одеса : Астропринт, 2011. – Вип. 14. – С. 131–138.
8. Кожелянко В. Людинець пана Бога / В. Кожелянко // Кожелянко В. Дефіляда. Романи / В. Кожелянко. – Львів : Кальварія, 2007. – С. 225–381.

REFERENCES

1. Lukash H. P. (1992). Vzaiemodiia ukrainskoi ta rosiiskoi onimnoi leksyky v movi tvoriv V. K. Vynnychenka. In: *Literaturna onomastyka ukrainskoi ta rosiiskoi mov: vzaiemodiia, vzaiemozviazky* : Zb. nauk. prats. Kyiv: NMK VO, 123–128.
2. Foniakova, O. Y. (1990). *Ymia sobstvennoe v khudozhestvennom tekste: ucheb. posobyе*. Leningrad: LNU.
3. Podolskaia, N. V. (1988). *Slovar russkoi onomasticheskoi terminologii*. 2-e yzd., pererab. y dop. Moskva: Nauka.
4. Kozheliianko, V. (2001). *Defiliada. Roman, novely*. Lviv: Kalvariia.
5. Maksymiuk, M. (2011). Toponimy na poznachennia Ukrainy v romani V. Kozheliianka “Konotop”. In: *Visnyk Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu imeni Vasylia Stefanyka*. Ivano-Frankivsk: Vydavnytstvo Prykarpatskoho natsionalnoho universytetu, vyp. XXIX – XXXI: *Filolohiia*, 437–441.
6. Karpenko, Yu. O. (2000). Pro literaturnu onomastyku ta yii funktsionalne navantazhennia. In: *Zapysky z onomastyky: zb. nauk. prats / vidp. red. Yu. O. Karpenko*. Odesa : Astroprynt, vyp. 4, 68–75.
7. Melnyk, H. I. (2011). Toponim Ukraina v poezii Ye. Malaniuka amerykanskoho periodu. In: *Zapysky z onomastyky: Zb. nauk. prats*. Vidp. red. Yu. O. Karpenko. Odesa: Astroprynt, vyp. 14, 131–138.
8. Kozheliianko, V. (2007). Liudynets pana Boha. In: Kozheliianko, V. *Defiliada. Romany*. Lviv: Kalvariia, 225–381.

*Стаття надійшла до редколегії 30. 04. 2019
прийнята до друку 10. 06. 2019*

**PROPER NAMES FOR THE DEFINITION OF UKRAINE IN THE NOVELS BY
V. KOZHELYANKO “DEFILIADÉ” CYCLE**

Marta Maksymyuk

*Higher State Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”,
Chernivtsi, 58002, 2, Theatralna sq.,
phone: 0660126798,
e-mail: maksymjuk@ukr.net*

Proper nouns of modern Ukrainian postmodern literature (especially prose) still be not enough studied, proper noun creativity of a large number of the post-totalitarian period authors has so far been considered in an appropriate or fragmentary way and has not become the subject of complex analysis. In particular, this also applies to the works of the famous Ukrainian writer Vasyl Kozhelanko. Thus, a functional-stylistic analysis of the onomasticon of his novels will contribute to a deeper understanding of the peculiarities of its onomastics creativity, both in contemporary Ukrainian postmodern prose and in modern literature on the whole.

Toponyms as an integral part of the onymic space of novels of the “defiliadé” cycle create its spatial dominant, covering almost the whole world. However, in all analyzed novels by V. Kozhelyanko, the toponymy core is a horonym Ukraine, for its nomination the writer uses various variants of titles, the range of connotations of which varies from pompous-pretentious to patriotic-intimate. Most variants of names are used in the speech of specific characters, part - in the author's speech. In the first case, they become an important element of the characteristics of the character, in the second – often perform the text-creation function. Toponyms in novels by V. Kozhelanko are mostly relevant to chronotope of texts, therefore, they are the source of not only geographical but also historical, ethnographic, and social information, important for the creation of the story. Saturation of the text by its own names is one of the features of the “onomastic handwriting” of the writer. The analysis proves that the use of toponyms depends on the content and subject matter of the work, the context in which the particular onym is used. The specificity of toponyms in a work of art is also to strengthen the local characteristics of the ratio of “character – the place of action”, in creating the effect of reality (or irreality) of the represented events. Toponyms represent the approach of the writer to the creation of “alternative history”, are indicators of the specifics of his “letter of inventiveness”, creating, together with other classes of their own names, the onomastic space of the novel.

Key words: proper name, onomastic space, the functioning of proper nouns, toponym, postmodernist text.